

بررسی رابطه بین عملکرد شرکت واقلام تعهدی به منظور تشخیص نوع مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محسن حسینی الاصل^۱، رقیه زینتی^۲، راضیه ناصرنیا^۳

^۱ دانشجوی دکتری حسابداری و عضو هیئت علمی دانشگاه

^۲ دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی حکیم نظامی قوچان

^۳ دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی حکیم نظامی قوچان

نام نویسنده مسئول:

محسن حسینی الاصل

چکیده

مدیریت سود یک پدیده فراگیر در گزارشگری مالی شرکت ها و انتشار اطلاعات مربوط به سود است. هدف از مدیریت سود، نشان دادن سود به طور منطقی که بتواند انتظارات سهامداران و ارائه کنندگان آن را برآورده کند. هدف این مقاله تشخیص نوع مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که به این منظور روابط بین عملکرد شرکت و مدیریت سود را بررسی می کند و همچنین معیار عملکرد شرکت، سودآوری می باشد. تعداد ۵۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۵-۱۳۹۰ بررسی شده است و جهت آزمون فرضیه از نرم افزار Spss و Eviews استفاده شده است یافته های تحقیق نشان می دهد که در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مدیریت سود از نوع کارامی باشد. **واژگان کلیدی:** عملکرد شرکت، تداوم سود، سودآوری شرکت، گزارشگری مالی

مقدمه

محصول نهایی فرایند حسابداری مالی، ارائه اطلاعات مالی به استفاده کنندگان مختلف، اعم از استفاده کنندگان داخلی و استفاده کنندگان خارج از واحد تجاری، در قالب گزارشهای حسابداری است. آن گروه از گزارشهای حسابداری که با هدف تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان خارج از واحد تجاری تهیه و ارائه می شود، در حیطه عمل گزارشگری مالی قرار می گیرد. صورتهای مالی باید وضعیت مالی، عملکرد مالی و جریان های نقدی واحد تجاری را به نحو مطلوب ارائه کند. تقریباً در تمام شرایط، اعمال مناسب الزامات استانداردهای حسابداری همراه با افشای اطلاعات اضافی در صورت لزوم، منجر به ارائه صورتهای مالی به نحو مطلوب می شود. با توجه به اهمیت بسیار زیادی که استانداردهای حسابداری ایران برای ارتقای کیفیت گزارشگری قائل هستند، لذا انجام تحقیقی که اثرات مدیریت سود را مورد بررسی قرار دهد ضروری به نظر می رسد، (بلکویی، ۱۳۷۸).

۱. مبانی نظری

مفهوم سود حسابداری

فعالان بازار سرمایه جهت تخصیص بهینه منابع مالی خود نیازمند شناخت درست واحدهای تجاری می باشند، لذا همواره در جستجوی اطلاعات مرتبط با واحدهای تجاری هستند تا بر اساس آن، تصمیم مناسب اتخاذ نمایند. یکی از منابع اصلی اطلاعاتی افراد، اطلاعات حسابداری است. همچنین در بیانیه شماره یک هیات استانداردهای حسابداری بیان شده است که در میان انبوه اطلاعاتی که از طریق گزارشهای مالی ارائه و در اختیار استفاده کنندگان قرار می گیرد، اطلاعات منعکس کننده عملکرد واحد تجاری (سود و اجزای آن) از جایگاه خاصی برخوردار است (نادری نور عینی، ۱۳۸۵).

سود حسابداری دارای تعاریف گوناگونی است که هر یک از این تعاریف به جنبه خاصی از مفاهیم سود حسابداری اشاره دارند. این تعاریف عبارتند از؛

▪ دیدگاه اقتصادی

ارزش پولی خالص افزایش قدرت اقتصادی یک شخص در دو مقطع زمانی، یا به عبارت بهتر افزایش ثروت بیش از آنچه که در گذشته بوده است. همچنین بر اساس این دیدگاه سود به عنوان مازاد باقیمانده پس از کسر هزینه های تولید، بهره کل سرمایه و کل هزینه های حقوق و دستمزد نیز تعریف می شود.

▪ دیدگاه حقوقی

این دیدگاه سود را مازاد باقیمانده پس از کسر مبلغ بدهی ها و هزینه سرمایه سهام از ارزش فعلی کلیه دارایی های شرکت تعریف می کند.

▪ دیدگاه حسابداری

سود خالص در حسابداری، مازاد درآمدهای تحقق یافته بر کلیه هزینه های واقع شده در یک دوره مالی معین است. همان طور که از تعریف سود حسابداری مشخص است سود حسابداری دارای پنج ویژگی می باشد:

- ۱- سود حسابداری مبتنی بر معاملات واقعی است که شرکت انجام داده است.
 - ۲- سود حسابداری بر مبنای فرض دوره زمانی، به عنوان یک امر بدیهی قرار دارد و به عملکرد مالی شرکت در طی یک دوره زمانی مفروض اشاره دارد.
 - ۳- سود حسابداری ایجاب می کند که درآمد، تعریف، اندازه گیری و شناسایی (ثبت) شود. به طور کلی، اصل تحقق درآمد معیاری برای شناسایی درآمد و در نتیجه شناسایی سود است.
 - ۴- سود حسابداری ایجاب می کند که اصل بهای تاریخی رعایت شود، دارایی تا زمان تحقق فروش بر مبنای بهای تمام شده تاریخی ثبت می شود و هر نوع تغییری در ارزش، در زمان فروش شناسایی شود.
 - ۵- سود حسابداری ایجاب می کند که درآمدهای تحقق یافته دوره و هزینه های مربوط، متناسب با یکدیگر مورد توجه قرار گیرند. از این رو سود حسابداری بر مبنای اصل تطابق قرار دارد (جهانخانی و ظریف فرد، ۱۳۷۸).
- هیئت تدوین استانداردهای حسابداری سود را به شرح زیر تعریف می کند:

سود از تغییر حقوق صاحبان سهام یا تغییر در خالص داراییهای یک واحد تجاری طی یک دوره مالی ناشی می‌گردد. به بیان دقیق‌تر، سود برآیند کلیه تغییرات در حقوق صاحبان سهام (سرمایه) طی یک دوره، به استثناء تغییرات ناشی از سرمایه‌گذاری توسط صاحبان سرمایه و توزیع منافع بین آنها می‌باشد. (مجتهد زاده و احمدی، ۱۳۸۸).

سود به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری کارایی مدیریت

عملیات کارآمد مؤسسه، بر جریان جاری سود سهام و بکارگیری سرمایه برای تأمین جریان آتی آن، مؤثر است. لذا مالکان شرکت بر کارایی مدیران علاقه‌مند بوده و از آن طریق به مدیران پاداش داده یا مدیران خود را تغییر می‌دهند. سهامداران بالقوه نیز، قبل از سرمایه‌گذاری، آن را به عنوان معیار ارزیابی می‌بینند. البته، کارایی دارای مفهوم نسبی بوده و به اهداف مؤسسه بستگی دارد و می‌تواند حداکثر نمودن سود، یا تأمین بازده منصفانه و قابل قبول برای سرمایه‌گذاری باشد. بنابراین، میزان سود می‌تواند برای سنجش کارایی، مؤثر باشد، که با مقایسه آن با سال‌های قبل، می‌توان درباره آن قضاوت کرد. (ظریف فرد، ۱۳۷۸).

■ استفاده از سود به عنوان معیاری برای اندازه‌گیری دستاوردها و همچنین نشانه‌ای از تصمیم‌های آتی مدیریت:

مدیران نیز همچون سرمایه‌گذاران، به اطلاعات حسابداری واکنش نشان می‌دهند. بنابراین، حسابداران باید چنین اطلاعاتی را برای کنترل و تصمیم‌گیری مناسب، در اختیار مدیران قرار دهند. همانطوری که سرمایه‌گذاران به گردش وجوه نقد حاصل از توزیع سود سهام آتی علاقه‌مند هستند، مدیریت نیز به آنچه که در آینده واقع خواهد شد علاقه نشان می‌دهد. زیرا این تصمیم‌گیری‌ها می‌توانند به رویدادهای آتی مؤثر واقع شوند. بنابراین، مدیریت نیز به تصمیم‌گیری‌هایی که دستیابی به اهداف واحد انتفاعی را در مورد گردش جاری و آتی وجه نقد امکان‌پذیر می‌سازد، اهمیت می‌دهد. البته اقتصاددانان نیز از آن به عنوان مبنای مالیات، قیمت‌گذاری و ارزیابی تخصیص منابع استفاده می‌کنند (ایمانی برندق، ۱۳۸۶).

۲. پیشینه تحقیق

۱-۲- پیشینه داخلی

شکرخواه و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیقی به بررسی نقش تجربه در تصمیم‌گیری‌های مدیریت و جایگاه حسابداران مدیریت پرداختند. در این پژوهش به بررسی توانایی حسابداران مدیریت در شناسایی و تحلیل اطلاعات مربوط به تصمیم‌گیری در مورد تخصیص منابع پرداخته شده است. در همین راستا معیارهای شناسایی شده در فرآیند تصمیم‌گیری مربوط به یک موضوع خاص، توسط دو گروه حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای مقایسه شده است. نتایج نشان می‌دهد که افراد حرفه‌ای، معیارهای اندازه‌گیری مربوط تری را شناسایی می‌کنند و احتمال اتخاذ تصمیم مناسب‌تر و بهینه‌تر با افزایش تجربه حرفه‌ای افراد، بیشتر می‌گردد.

بزرگ اصل و صالح زاده (۱۳۹۳) در تحقیقی برای اندازه‌گیری رابطه توانایی مدیریت و پایداری سود با تاکید بر اجزای تعهدی و جریان‌های نقدی، با استفاده از مدل دمی‌رجیان و همکاران (۲۰۱۲) و مدل لو (۱۹۸۳) به این نتیجه رسیدند که بین توانایی مدیریت و پایداری سود رابطه مثبت وجود دارد این رابطه در پایداری بخش تعهدی نسبت به بخش نقدی قوی‌تر است.

مشکی و نوردیده (۱۳۹۱) به بررسی تاثیر مدیریت سود در پایداری سود شرکت‌ها پرداختند. آن‌ها ۹۵ شرکت عضو بورس اوراق بهادار تهران را برای سال‌های ۸۴ تا ۸۹ مورد بررسی قرار دادند و با استفاده از روش داده‌های تلفیقی ایستا به تجزیه و تحلیل آماری پرداختند. نتایج تحقیق آنها حاکی از این است که پایداری سود شرت‌های هموارساز بیش از پایداری سود شرکت‌های غیرهموارساز است. از طرفی آزمون‌ها نشان می‌دهد شرکت‌هایی که اقدام به هموارسازی سود نموده‌اند، در مقایسه با سایر شرکت‌ها، سودسهمی پایدارتری در آینده اعلام نموده‌اند.

نیکومرام و فتحی (۱۳۹۰) به بررسی تاثیر استانداردهای ملی ایران بر پایداری سود شرکت‌ها پرداختند. در این راستا، ۸۰ شرکت از شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار در سال‌های ۱۳۷۳-۱۳۸۴ به عنوان نمونه آماری انتخاب شده است و پایداری سود برای دومقطع زمانی پنج ساله یعنی از سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۷۳ که صورت‌های مالی شرکت‌ها براساس استانداردهای حسابداری ایران تهیه نشده است و از سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ که شرکت‌ها ملزم به ارائه صورت‌های مالی خود براساس استانداردهای حسابداری ایران بوده‌اند مورد بررسی قرار گرفته است. برای آزمون فرضیه از آزمون‌های تحلیل همبستگی استفاده شده است. نتایج حاصل از این تحقیق نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین پایداری سود شرکت‌ها قبل و بعد از اجرای استاندارد‌های حسابداری وجود ندارد یعنی استانداردهای حسابداری بر پایداری سود تأثیرگذار نیست.

خواجوی و ناظمی (۱۳۸۹) رابطه بین محافظه کاری و پایداری سود را با استفاده از داده های ۱۵۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که بین محافظه کاری و مدیریت سود رابطه معکوس وجود دارد.

۲-۲- پیشینه خارجی

دمیرجیان^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی تاثیر توانایی مدیریت بر چهار ویژگی کیفی سود شامل تعدد ارائه مجدد صورتهای مالی، پایداری سود، کیفیت اقالم تعهدی و میزان خطای برآورد در مطالبات مشکوک الوصول را بررسی نموده و به این نتیجه رسیده اند که میزان توانایی مدیریت با هر کدام از چهار ویژگی ذکر شده رابطه مثبت دارد. آنها همچنین به این نتیجه رسیده اند که توانایی مدیریت بر پایداری بخش تعهدی سود به صورت مستقیم تأثیرگذار است. آنان در تحقیق خود، به منظور ارزیابی توانایی مدیریت، از مدل دمیرجیان و همکاران (۲۰۱۳)، استفاده کردند. دمیرجیان و همکاران (۲۰۱۲)، در تحقیق خود اقدام به ارائه مدلی کرده اند که با استفاده از متغیرهای حسابداری قابلیت ارزیابی توانایی مدیریت را دارد. مدلهای قبل از آن توانایی مدیریت را با استفاده از متغیرهای غیر حسابداری ارزیابی می نمودند. آندرو^۲ و همکاران (۲۰۱۳) که در تحقیق خود به منظور اندازه گیری توانایی مدیریت از مدل دمیرجیان و همکاران (۲۰۱۲) استفاده کرده اند، رابطه توانایی مدیریت و عملکرد شرکت در طول بحران مالی سال ۲۰۰۸ را مورد بررسی قرار دادند. آنان با بررسی داده های مربوط به ۲۳۴۴ شرکت بین سال های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۱، به این نتیجه رسیدند که توانایی مدیریت با عملکرد شرکت رابطه مستقیم دارد و در طول بحران ۲۰۰۸ مدیران توانا تر منابع شرکت، بدهیها و مخارج سرمایه ای را نسبت به مدیران دارای توانایی پایین تر، به صورت کاراتری مدیریت کرده اند.

حاجیها و قیلاوی (۲۰۱۲) در مقاله خود تأثیر توانایی مدیران بر پایداری سود شرکتهای صنعتی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مطالعه کردند. آنها از صورتهای مالی ۱۰۰ شرکت برای دوره زمانی ۱۳۹۰-۱۳۸۴ استفاده کردند و به نتایج زیر دست یافتند:

توانایی مدیرانی که ارتباط مثبت با اهمیت با پایداری سود دارد

توانایی مدیران یک ارتباط منفی با پایداری سود شرکتهایی که زیان گزارش کرده اند، دارد
بر هم کنش متقابل توانایی مدیران و اقالم تعهدی یک ارتباط مثبت با اهمیت با پایداری سود دارد.
فرانسیس^۳ و همکاران (۲۰۱۰) در تحقیق خود رابطه بین شهرت هیئت مدیره و کیفیت سود را با استفاده از متغیرهای غیر حسابداری بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که مدیران دارای شهرت توسط شرکت هایی استخدام می شوند که مشکلات بیشتری دارند و کیفیت سود آن ها پایین است.

اسلوان^۴ (۱۹۹۶) با تفکیک سود به اجزای تشکیل دهنده ی آن، پایداری جریان های نقدی و اجزای تعهدی سود های فعلی و قابلیت پیش بینی سود های آتی توسط این اجزا را بررسی نموده و به این نتیجه رسیده است که جزء نقدی سودهای فعلی نسبت به جزء تعهدی ماندگارتر است.

۳- روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ هدف، تحقیقی کاربردی است. طرح تحقیق آن از نوع پس رویدادی (با استفاده اطلاعات گذشته) می باشد. برای جمع آور اطلاعات از روش کتابخانه ای و با استفاده از اطلاعات سایت سازمان بورس اوراق بهادار، نرم افزار ره آورد نوین و تدبیر پرداز استفاده می گردد. در این تحقیق با توجه به داده و روش های تجزیه و تحلیل آماری موجود، از روش داده های ترکیبی استفاده می شود.

۳-۱- فرضیات پژوهش

فرضیه پژوهش به شرح زیر طراحی می شود :

رابطه معناداری بین عملکرد شرکت واقلام تعهدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد.

۲-۳- جامعه آماری، چگونگی نمونه گیری و نمونه ها

جامعه آماری این تحقیق شامل شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که دارای شرایط زیر باشند:

¹ - Demerjian

² - Andreou

³ - Francis

⁴ - Sloan

- ◀ شرکتهایی که قبل از سال ۱۳۹۵ در بورس پذیرفته شده باشند.
- ◀ شرکتهایی که پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفند هر سال باشد.
- ◀ شرکتهایی که حداقل برای یک دوره ۶ ساله از ابتدای سال ۱۳۹۰ تا پایان سال ۱۳۹۵ داده های اولیه را به بورس ارائه کرده باشند.
- ◀ شرکتهایی که در صورتهای مالی آنها طی دوره زیان گزارش نشده باشد.
- ◀ شرکت های مورد نظر در طی دوره پژوهش فعالیت مستمر داشته باشند و سهام آن مورد معامله قرار گرفته باشد.
- ◀ به دلیل نوع خاص فعالیت شرکت های سرمایه گذاری، شرکت مورد نظر جزء شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری نباشد.

اطلاعات مورد نیاز این شرکتها از طریق منابع موجود (پایگاههای اطلاعاتی بورس) در دسترس می باشد.

۴- متغیرهای پژوهش

۴-۱- متغیر وابسته:

اقدام تعهدی: در این پژوهش برای اندازه گیری اقدام تعهدی از رابطه زیر استفاده می شود:

$$TA_{it} = EARN_{it} - CFO_{it}$$

TA_{it} : جمع اقدام تعهدی در سال t برای شرکت i

$EARN_{it}$: سود قبل از اقدام غیر مترقبه

CFO_{it} : وجه نقد عملیاتی

۴-۲- متغیر مستقل:

عملکرد شرکت: برای سنجش عملکرد شرکت از یک معادله رگرسیونی تک متغیره استفاده شد که در آن سود دوره جاری تابعی از سود دوره ماقبل تلقی شده است. به عبارتی، در این مدل سودآوری به عنوان نماینده عملکرد شرکت. این الگودر سال ۲۰۰۲ توسط دچوودیچو طراحی و ارائه شده است.

$$Pr_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 Pr_{i,t-1} + \epsilon_{i,t}$$

که در آن داریم:

$Pr_{i,t}$: سود دوره جاری قبل از اقدام غیر مترقبه

$Pr_{i,t-1}$: سود دوره پیشین قبل از اقدام غیر مترقبه

$\epsilon_{i,t}$: باقیمانده مدل رگرسیونی

۴-۳- متغیرهای کنترلی:

ROA: بازده دارایی ها: که به عنوان معیار عملکرد مالی می باشد و از طریق نسبت سود خالص تقسیم بر ارزش دفتری کل دارایی ها

محاسبه می شود.

SIZE: اندازه شرکت ها: برای سنجش متغیر اندازه و تعریف آن از لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت (بر حسب

میلیون ریال) استفاده می شود.

بنابراین مدل اصلی تحقیق به صورت زیر می باشد:

$$TA_{it} = \beta_0 + \beta_1 Pr_{it} + \beta_2 ROA_{it} + \beta_3 SIZE_{it} + \epsilon_{it}$$

۵- روش تجزیه و تحلیل داده ها

مقایسه نتایج بدست آمده از تست های انجام گرفته با مقالات مورد استفاده، رسم نمودارها، استفاده از نرم افزارهای مربوطه تجزیه و تحلیل اطلاعات به کمک نرم افزار آماری SPSS انجام شده است. برای آزمون فرضیه ها از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است که ابتدا به بررسی وجود ارتباط بین متغیرهای مستقل پرداخته؛ سپس در صورت وجود ارتباط به بررسی نوع ارتباط از نظر مثبت یا منفی بودن پرداخته خواهد شد. جهت بررسی معنی داری مدل رگرسیون از آماره F و برای بررسی معنی دار بودن ضریب متغیر مستقل از آماره t با استفاده از نرم افزار Eviews استفاده شده است.

۱-۵-آزمون فرضیه های آماری

در این پژوهش به علت نوع داده های مورد مطالعه، روش داده های ترکیبی استفاده می شود. داده های ترکیبی، محیط بسیار مناسبی برای گسترش روش های تخمین و نتایج نظری فراهم می سازند و پژوهشگران قادر به استفاده از داده های مقطعی^۵ و سری زمانی^۶ برای بررسی مسایلی می شوند که امکان مطالعه آن ها در محیط های فقط مقطعی یا فقط سری زمانی وجود ندارد. روش داده های ترکیبی، روشی برای تلفیق داده های مقطعی و سری زمانی است (بال تاجی، ۲۰۰۵).

برآورد روابطی که در آن ها از داده های ترکیبی (سری زمانی، مقطعی) استفاده می شود، غالباً با پیچیدگی هایی مواجه است. در حالت کلی، مدل زیر نشان دهنده یک مدل با داده های ترکیبی است:

$$Y_{it} = \beta_{1t} + \sum_{k=2}^k \beta_{kit} X_{kit} + e_{it}$$

که در آن $i = 1, 2, \dots, n$ نشان دهنده واحدهای مقطعی (مثلاً بنگاه ها) و $t = 1, 2, \dots, T$ بر زمان اشاره دارد. Y_{it} متغیر وابسته را برای i امین واحد مقطعی در سال t و X_{kit} نیز k امین متغیر مستقل غیر تصادفی برای واحد i در سال t است.

۲-۵-روش همبستگی بین متغیرها

در جدول (۱) همبستگی بین متغیرهای وابسته و مستقل تحقیق بدون کنترل کردن سایر عوامل تأثیرگذار بر رابطه بین آنها ارائه شده است:

جدول (۱) آزمون همبستگی بین متغیرها

اقدام تعهدی	سودآوری	اندازه شرکت	بازده دارایی ها
۱	۰/۷۲	۰/۵۳	۰/۴۴
سودآوری	۰/۷۲	۰/۰۲	۰/۱۲
اندازه شرکت	۰/۵۳	۰/۰۲	-۰/۰۴
بازده دارایی ها	۰/۴۴	۰/۱۲	-۰/۰۴

۳-۵-بررسی مانایی متغیرها

قبل از تخمین مدل ابتدا وجود یا عدم وجود ریشه واحد در متغیرهای مدل مورد بررسی قرار گرفت. این کار کمک می کند که نتایج ناشی از تخمین ها کاذب نباشد و نتایج قابل اعتماد تری از مدل به دست آید. یک فرآیند تصادفی هنگامی مانا است که میانگین و واریانس در طی زمان ثابت بوده و مقدار کواریانس بین دو دوره زمانی تنها با فاصله یا وقفه بین دو دوره بستگی داشته و ارتباطی به زمان واقعی محاسبه کواریانس نداشته باشد. به طور کلی آزمون های ایستایی از جمله مهم ترین آزمون ها برای برآورد یک رگرسیون با ضرایب قابل اعتماد است. برای جلوگیری از به وجود آمدن رگرسیون ساختگی، از آزمون های ایستایی استفاده می شود، در تعیین ایستایی داده های تابلویی، آزمونهای متفاوتی مانند آزمون های لوین لین، فیشر ایم، پسران و شین وجود دارد، در مطالعه حاضر برای بررسی آزمون ایستایی از آزمون های لوین لین، ایم پسران و شین استفاده شده است که نتایج در جدول (۲) آورده شده اند.

جدول (۲) نتایج مانایی متغیرها

نام متغیر	آماره آزمون لون لین ^۸	آماره آزمون پسران و شین ^۹	نتیجه آزمون
اقدام تعهدی	-۲۵/۹۱	-۴/۶۸	I(1)
سودآوری	-۲۰/۵۵	-۳/۶۷	I(1)
اندازه شرکت	-۱۷/۴۷	-۳/۳۴	I(1)

^۵ Cross-Section^۶ Times Series^۷ Baltagi^۸ Leven Lin^۹ Im-Pesaran and Shin

I(1)	-۴/۶۴	-۶/۷۳	بازده دارایی ها
------	-------	-------	-----------------

بر اساس نتایج آزمونهای ایستایی لوین، این نتایج حاصل گردید که همه متغیرها در سطح ایستا قرار گرفته اند و فرض صفر رد گردید.

۴-۵- برآورد مدل داده ها

نتایج حاصل از تخمین مدل اصلی مربوطه در جدول (۳) گزارش شده است.

جدول (۳) نتایج حاصل از برآورد مدل اصلی

متغیر	ضریب	آماره t	سطح معنی داری
Pr	۰/۴۰	۱/۱۲	۰/۰۳۴
SIZE	-۰/۴۵	-۴/۹۲	۰/۰۰۰
ROA	۰/۷۶	۱/۷۰	۰/۰۷۹
مجذور R	۰/۶۱	آماره دوربین واتسون	۱/۶۸

بر اساس نتایج جدول (۳) با توجه به آماره دوربین واتسون در برآورد مدل اولیه مشخص شد که مدل فوق دارای خود همبستگی نمی باشد. R^2 به دست آمده نیز نشان می دهد که متغیرهای مستقل مدل قادر هستند ۶۱٪ رابطه با متغیر وابسته را توضیح دهند. بنابراین رابطه بالایی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته وجود دارد که میتوان از آن در جهت پیش بینی استفاده نمود.

بر اساس نتایج جدول (۳) سودآوری (Pr) رابطه منفی با متغیر وابسته (اقدام تعهدی) دارد و آماره t برابر با ۱/۱۲ بیانگر میزان معنی داری اثر این متغیر است. به این معنی که با افزایش سودآوری شرکت، اقدام تعهدی کاهش یافته و چون اقدام تعهدی نشان دهنده مدیریت سود است در واقع مدیریت سود کاهش می یابد بر اساس ضریب برآورد افزایش یک واحد در سودآوری منجر به کاهش ۰/۴۰ واحد در مدیریت سود می شود.

اثر اندازه شرکت (SIZE) بر اقدام تعهدی منفی می باشد و با توجه به جدول (۳) چون میزان آماره t برای این متغیر نسبت به آماره ی متغیرهای دیگر عدد بزرگتری است میتوان نتیجه گرفت که اندازه شرکت بیشترین تاثیر را بر متغیر وابسته دارد. و برای متغیر بازده دارایی ها چون سطح معنی داری بیشتر از ۰/۰۵ است در نتیجه رابطه معناداری بین بازده دارایی ها و مدیریت سود وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

مدیریت سود یک پدیده فراگیر در گزارشگری مالی شرکت ها و انتشار اطلاعات مربوط به سود است. هدف از مدیریت سود، نشان دادن سود به طور منطقی که بتواند انتظارات سهامداران و ارائه کنندگان آن را برآورده کند. مدیریت سود یعنی دستکاری فعالیت های واقعی در محدوده استاندارد ها با هدف گمراهی ذی نفعان. مدیران با استفاده از روش ها و اقلام تعهدی سود را دستکاری می کنند اگر دستکاری سود به منظور افزایش کیفیت اطلاعات و درک بهتر استفاده کنندگان از قدرت سودآوری و عملکرد مالی شرکت انجام شود، که در نهایت موجب افزایش ارزش شرکت می شود و می توان گفت که مدیریت سود از نوع کارا است. در این تحقیق چون رابطه سودآوری با اقلام تعهدی مثبت و معنی دار است می توان نتیجه گرفت که مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران کارا می باشد ولی چون میزان عددی آن (۱/۱۲) مقدار کمی است می توان بیان کرد که در این شرکت ها میزان مدیریت سود از کارایی کمی برخوردار است. اندازه شرکت یکی از عوامل تعیین کننده ی حجم و تنوع فعالیت هایی است که شرکت انجام می دهد. در واقع، هرچه اندازه شرکت بزرگتر باشد، حجم و تنوع فعالیت هایی که انجام می دهد، بیشتر است. بسیاری از پژوهشگران معتقدند که شرکت های بزرگتر از نظر سرمایه از اعتبار بیشتری برخوردار هستند، لذا این شرکت ها دسترسی آسان تری به منابع با بهره پایین خواهند داشت. از این رو هرچه شرکت اندازه کوچک تری داشته باشد، بازارهای سرمایه و مؤسسات اعتباری، وام و اعتبار کمتری با بهره بیشتری برای آن ها قائل خواهند شد و همچنین با بزرگ تر شدن شرکت ها، مسئولیت پاسخ گویی مدیران در مقابل ذی نفعان بیشتر، افزایش می یابد و از آنجا که اطلاعات شرکت های بزرگ بیشتر در دسترس عموم است و دی نفعان برای دستیابی به اطلاعات شرکت های کوچک باید هزینه ی بیشتری صرف کنند از این رو انتظار می رود در شرکت های کوچک مدیریت سود کارا تر باشد.

پیشنهادهای کاربردی

بنابراین در راستای نتایج تحقیق پیشنهاد هایی به شرح زیر ارائه می گردد :

الف- با توجه به نتایج و دستاوردهای تحقیق پیشنهاد می شود که سرمایه گذاران در ارزیابی شرکت های پذیرفته شده در بورس، علاوه بر بررسی وضعیت سوددهی و بازده حاصل از سهام شرکت، به روند سودهای گزارش شده در گذشته و پایداری آن نیز توجه نمایند.

ب- پیشنهاد می شود، فرضیه تحقیق برای شرکت هایی که در بورس پذیرفته نشده اند، یا در مورد شرکت های سهامی خاص مورد آزمون قرار گیرد.

ت- پیشنهاد می شود، تحقیق حاضر در مورد صنایع مختلف به تفکیک صنعت خاص انجام پذیرد.

ث- با توجه به نتایج پیشنهاد می شود کتابچه هایی به منظور آگاه کردن سرمایه گذاران در بورس در رابطه با اهمیت دادن کیفیت سود و اجزای آن منتشر شود. برگزاری دوره های آموزشی نیز در این رابطه می تواند مفید واقع شود.

ج- با توجه به در دسترس نبودن اطلاعات مربوط به مدیران شرکت ها، تا به امروز پژوهشی در این رابطه در بازار ایران انجام نشده است. این موضوع می تواند به نفع مدیران و به زیان سرمایه گذاران و دیگر ذی نفعان شرکت باشد، زیرا مدیران همانند قطعه ای گمشده از معمای شرکت هستند که کسی از بیرون و حتی داخل شرکت به اطلاعات مالی آن ها دسترسی ندارد. از این رو، پیشنهاد می شود یک بانک اطلاعاتی در رابطه با اطلاعات مدیران به منظور دسترسی محققان و فعالان بازار به این داده ها راه اندازی شود.

محدودیت های تحقیق

در کار پژوهش نیز مثل هر کار دیگری احتمال وجود عوامل مخل و مزاحم وجود دارد که مانع از جریان عادی امور شده و نتایج تحقیق را تحت تاثیر قرار می دهد. بدیهی است که تاثیر این عوامل در برخی از موارد موجب کم رنگ شدن نتایج تحقیق و در بعضی از موارد موجب شدت هر چه بیشتر آن ها می گردد. در هر دو صورت، کنترل تاثیر این عوامل به عنوان کنترل عوامل ناخواسته حائز اهمیت زیادی است. عمده ترین محدودیت های تحقیق حاضر که احتمالاً می توانند تعمیم پذیری نتایج حاصل از تحقیق را تحت تاثیر قرار دهند عبارتند از:

۱- با توجه به محدود بودن جامعه آماری به شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که تولیدی بوده، تسری نتایج به سایر شرکت ها بایستی با احتیاط انجام شود.

۲- اثرات ناشی از تفاوت در روش های حسابداری در اندازه گیری و گزارش رویدادهای مالی ممکن است بر نتایج تأثیر بگذارد که تعدیلی از این بابت به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات صورت نگرفته است.

۳- وجود برخی شرایط نظیر حوادث غیرمترقبه و شرایط سیاسی که بر شرکت ها (در حالت خرد) و بر کشور (در حالت کلان) موثر هستند، در تحقیق حاضر در نظر گرفته نشده اند. لذا در تعمیم نتایج تحقیق باید احتیاط کرد.

منابع و مراجع

- [۱] ایمانی برندق محمد، اعتمادی حسین (۱۳۸۶)، بررسی رابطه بین کیفیت سود و بازده سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران، دانشور رفتار، سال ۱۴، شماره ۲۶، ص ۶۱-۷۲.
- [۲] بزرگ اصل، موسی. صالح زاده، بیستون (۱۳۹۴). رابطه توانایی مدیریت و پایداری سود با تاکید بر اجزای تعهدی و جریان های نقدی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. نشریه دانش حسابرسی، دوره ۱۴، ش ۵۸، صص ۱۵۳-۱۷۰.
- [۳] بلکویی، احمد. (۱۳۷۸). "تئوری حسابداری"، ترجمه علی پارسائیان، تهران، دفتر پژوهشهای فرهنگی، صفحه ۵۲۸ - ۵۳۱.
- [۴] جهانخانی، علی. ظریف فرد، احمد. (۱۳۷۸). "آیا مدیران و سهامداران از معیارهای مناسبی برای اندازه گیری ارزش شرکت استفاده می کنند؟"، تحقیقات مالی، ش ۷ و ۸.
- [۵] ظریف فرد، احمد. (۱۳۷۸). "شناسایی و تحلیل عوامل مرتبط با ارزیابی کیفیت سود بنگاه های اقتصادی"، پایان نامه دکتری، دانشگاه تهران.
- [۶] مشکي مهدي، نورديده لطيف، (۱۳۹۱). بررسی تاثیر مدیریت سود در پایداری سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله پژوهش های حسابداری مالی، سال ۴، ش ۱، ص ۱۰۵-۱۱۸.
- [۷] حاجیها زهره، قیلای، منی. (۲۰۱۲)، سنجش توانایی مدیریت شرکت های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار، شماره ۱۲، ص ۱۱-۱۳۰.
- [۸] خواجهی شکرالله، ناظمی امین (۱۳۸۹). بررسی ارتباط بین کیفیت سود و بازده سهام با تاکید بر نقش ارقام تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، سال ۱۲-شماره ۴۰، ص ۳۷-۶۰.
- [۹] شکرخواه جواد، قربانی محمود، فلاح هادی. (۱۳۹۳). نقش تجربه در تصمیم گیری های مدیریت و جایگاه حسابداران مدیریت. فصلنامه علمی پژوهشی، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، مقاله ۷، دوره ۳، شماره ۱۰، ص ۱۰۷-۱۱۶.
- [۱۰] مجتهد زاده ویدا، احمدی فاطمه (۱۳۸۸). کیفیت سود، اطلاعات حسابداری و مخارج سرمایه ای، مجله پیشرفت های حسابداری دانشگاه شیراز، دوره ۱، شماره ۱، پیاپی ۵۷/۳.
- [۱۱] نادری نورعینی، محمد مهدی (۱۳۸۵)، نقش کیفیت سود در پیش بینی سود های آتی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- [۱۲] نیکومرام هاشم، فتحی زاداله، (۱۳۹۰). تاثیر استانداردهای ملی حسابداری ایران بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر پایداری سود در بورس اوراق بهادار تهران. نشریه حسابداری مدیریت. بهار ۱۳۹۰، دوره ۴، شماره ۸، ص ۳۱-۴۵.
- [13] Andreou, p., D. Ehrlich, and C. Iouca. (2013). Managerial ability and Firm
- [14] performance: Evidence from the global financial crisis. *Working paper*. Available at
- [15] <http://www.mfsociety.org>
- [16] Baltagi, B.H. (2005). *Economics and Finance*. Vol. 2, No. 53, pp. 140-151.
- [17] Dechow, P., and I. Dichev. 2002. The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors. *The Accounting Review* 77 (4): 35-59.
- [18] Demerjian, P., B. Lev, and S. MacVay. (2012). Quantifying managerial ability: A new measure and validity test. *Management Science* 58(7): 1229-1248.
- [19] Demerjian, P., B. Lev, M. Lewis, and S. MacVay. (2015) Managerial ability and Earnings quality. *The Accounting Review* 88(2): 463-498.
- [20] Francis, J., A. Huang, S. Rajgopal, and A. Zang. (2010). CEO reputation and earnings quality. *Contemporary Accounting Research* 25 (۲۰۱۳): pp 109-147.
- [21] Sloan, S., R., M. Soliman, and I. Tuna. (2005). Accrual reliability, earnings persistence and stock prices. *Journal of Accounting and Economics* 39 (3): 437-485.